

פ ר ט י כ ל מס. כ/2

מישיבת הועדה לעניני פנים שהתקיימה ביום ג'
י"ד בסיון תש"י (30.5.50) בשעה 8.30

נוכחים:

חברי הועדה:

ב. מינץ - היו"ר
ז. וורהפטיג - (היו"ר)
א. פראי
ת. טובי
א. הושי
ד. הכהן
מ. סנה
א. כהן
י. בן-צבי
א. שפטל

מוזמנים:

מ. שפירא - שר הפנים
מר רוזנבלום - מנהל משרד הפנים
מר קיסילוב - ממשד הפנים
מר הרטגלאס - " "
מר מירון - " "

נעדרו:

חברי הועדה:

נ. ילין-מור
ש. מרלין
ס. אלדין-זעבי

היו"ר ז. וורהפטיג:

אני מבקש סליחה מחברי הועדה בשם מר
מינץ, שאחר לישיבה ובקש ממני למלא את

מקומו עד בואו.

א. פראי:

לסדר: לפני הפגרא התחלנו בדיון על מצב
העתונות, והפסקנו בדיון כי בינתיים
התעוררו נושאים אחרים לדיון, ושאלתי מופנית עתה לשר הפנים, וכך לוועדת
הפנים, אשר תצטרך לטפל בדבר: עומדים לקצץ את העתונים קיצוצים חמורים
ביותר באספקת הנייר - עומדים לקצץ ב-25%, ויש אומרים אפילו ב-40%
לגבי שבועונים. פירוש הדבר שהעתונים יצומצמו במידה רבה ביום ו' וגם
באמצע השבוע, ויתכך שהמצב יגיע לידי כך שהעתונים יופיעו בשני עמודים
פעם או פעמיים בשבוע. הענין שייך כנראה לוועדת הכספים ולוועדת הכלכלה,
אבל אני חושב שגם ועדת הפנים צריכה לחוות את דעתה, היות וענין
העתונות מסור למשרד הפנים. אני מציע, שאנו נדון בדבר באופן דחוף, וכי
תשמע גם דעתו של שר הפנים בענין זה.

מ. שפירא - שר הפנים: סיפוק הצרכים של העתונים - פירוש הדבר "נייר" ונייר שייך לענין של קיצוב ואספקה. אמנם נכון שהעתונים שייכים למשרד הפנים, אבל גם האזרחים שייכים למשרד הפנים ובכל זאת עניני האספקה והקיצוב שייכים לסמכות אחרת. משרד הפנים זהו מושג רחב מאד, ואפשר היה נדמה לי, להכניס את כל עניני המדינה למשרד הפנים.

אשר לענין הקיצוצים^{ניי} לעתונות, ישנה לדעתי רק אפשרות אחת לברר את הענין, והיא: שועדת הפנים תזמין לישיבתה את ד"ר יוסף על-מנת שיסביר את המצב, כי בשאלה זו אינה יכולה להיות התערבות ישירה מצד משרד הפנים. אני רק יודע שד"ר יוסף פנה אלינו, כי נצמצם את מתן הרשיונות לעתונים ושבועונים חדשים, אבל זאת עשינו כל הזמן. הקיצוצים נובעים בעיקר בגלל הקשיים במטבע זר. ואם לא ייעשו קיצוצים באספקת הנייר - יאלצו לעשות קיצוצים בשטחים אחרים שהם ~~אז~~ יותר חיוניים.

בהזדמנות זו ברצוני לציין, שמספר הבקשות שאנו מקבלים להוצאת עתונים אינו קטן, אלא להיפך, הולך וגדל. ישנה עליה, אולי בגלל עונת הבחירות הקרובה, בעיקר לעתונות לועזית. ואנו עומדים תחת לחץ מתמיד בעיקר מצד המפלגות.

א. חושי: אתמול היה דיון קצר בענין זה בוועדת הכלכלה לאחר ששר האספקה והקצוב מסר הודעה על כך. אני חומך בהצעת החבר פראי שעלינו לדון בוועדת הפנים על ענין העתונות בכלל, גם בעקבות סקירתו של מר קלינוב.

ענין אספקת הנייר לעתונות הוא רציני מאד. שר האספקה מסר אתמול כי מליון ו-200 אלף ל"י לשנה אנו מוציאים לנייר - ויש הכרח לקצץ במצרך זה באופן ניכר. ואני סבור, שגם לוועדת הפנים יש להביע דעה בענין זה. אני סבור, למשל, שמה שאפשר לקצץ במידה ניכרת, הרי זוהי ספרות השונד המוצאת בארץ. בעולם הגדול מוציאים כל מיני "פוקט-בוקס" ו"דדקטיב סטוריוז", אבל מה שמוצא אצלנו זהו "שונד". אני חושב שאנו צריכים להקדיש דיון רציני לכל הבעיה הזאת של העתונות בארץ, כי הפרובלימה אינה פגזת פרובלימה של נייר בלבד, אלא של חינוך ממדגה ראשונה. כמו"כ אנו צריכים להקדיש דיון רציני לבעית העתונות הלועזית.

אנו קבלנו מכתב מאת מוציא לאור של עתון גרמני, כמחאה לדברי מר קלינוב. הוא רצה להזים את המספרים שנמסרו ע"י מר קלינוב, אבל הוא למעשה אישר אותם. למעשה המצב הוא כזה, שהעתונות העברית בארץ איננה בהיקפה גדולה למדי. באמריקה מגיע ה"טיימס" ביום א' ל-150 עד 200 דף כך שצריך אדם מיוחד כדי לשאת אותו. אם אמנם איננו יכולים להגיע לכמויות כאלה עבור העתונות שלנו, הרי לפחות צריכים להעשות קיצוצים ניכרים בעריכת העתון. אצלנו למשל, אם למישהו נולד בן, או מודעה משפחתית אחרת - אזי כל העתון כולו מלא במודעות כאלה. ב"טיימס" למשל - זוהי רק שורה אחת בלבד! ואם זוהי שאלה של מכנסה לעתון, הרי ~~את~~ אותו המחיר אפשר לקחת גם בעד שורה אחת.

אני הייתי מציע שיהיה דיון משותף בענין זה - ועדת הפנים יחד עם ועדת הכלכלה, וכן להזמין לישיבה זו את שר הקיצוב והאספקה, כי הדיון צריך להיות מקיף ביותר.

ד. הכהן: אשר לסקירה שמסר מר קלינוב, ברצוני לציין שפקיד ממשלתי אשר מוסר דו"ח לוועדה, צריך למסור מספרים על דיוקם ובאופן אובייקטיבי, כי לגמרי לא נעים אח"כ לחבר ועדה להווכח שהמספרים לא עמדו על דיוקם, לאחר שאיש מן החוץ שולח מכתב ומוכיח את הדבר. הוא הסביר את הדבר על-סמך טונג' הנייר לעתונות עברית ולועזית, וכי ישנם עתונים לועזים המופיעים בפורמט קטן מאד.

אשר לסכום שהוזכר כאן - מליון ו-200 אלף ל"י תצרכת הנייר שלנו, מחוץ לתצרכת האינדוסטריאלית (שקי נייר למלט, למשל) - הרי לדעתי זהו מספר פנטנסטי. אולם מצד שני אני מצטער לקבוע שיש

שוק שחור בנייר. אני יודע שלאנשי קרית-חיים לא נ-תנו להוציא ספר לזכר ילדיהם שנפלו בקרב - 86 נערים - הם רצו להוציא כ-2000 ספרים, ורק לאחר השתדלויות והתערבות מצדי ניתן להם ושיון להוציא 1000 ספר על נייר עתון ב-350 עמודים הספר. ומאידך אני שמעתי, למשל, מחבר הכנסת מרידור שהוא הוציא 5000 ספרים ב-600 עמוד. או שאני קורא, כי רב אחד הוציא איזה ספר עם אוסף מאמריו, שנדמה לי כי אפילו מר וורהפטיג לא יקרא אותו. אני שמעתי שבתוך כל העסק הזה מעורבים גם המו"לים, וכי הם צריכים לאשר את הוצאת הספר או לא. אני חושב שאין כל פיקוח על ענין זה של הוצאת ספרים וחלוקת נייר, והאם רק אם יש לך קשרים עם השוק השחור אתה יכול להוציא ספר?

אשר לעתונים, הייתי תומך בהצעתו של א. חושי ביחס לצמצום המודעות ולצמצום הסנוביסטיות. אני יודע כי הסיימס הלונדוני היה מופיע במשך שנים ב-22 עמודים ובשעת הצורך הורידו את מספר עמודיו בבת-אחת ל-4. אצלנו עוד לא היתה הורדה כזאת. אצלנו היו פעם שמונה עמודים, אחר-כך 6, ועכשיו 4 עמודים.

אני מציע, איפוא, שועדת הפנים תקבל אינפורמציה נוספת על מה שמסר מר קלינוב, וכך להזמין לישיבת ועדת הפנים את שר האספקה והקיצוב. כן עלינו למצוא דרך למנוע חלוקה שרירותית של נייר, כדי שנוכל לעמוד בפני הלחץ של הצבור וגם של המפלגות.

י. בן-צבי:
מצד אחד יש בזבוז של נייר, ומצד שני יש חוסר נייר חמור אשר אינו מאפשר להוציא לאור ביולטינים וספרים מדעיים. אני קשור למשל לעתון מדעי הנקרא "ידיעות למחקר ארץ-ישראל". עתון זה קיים כבר 25 שנה, ומופיע 4 פעמים בשנה. כעת איננו יכולים להוציא את העתון מחוסר הקצבת נייר, ואפילו התערבותו של ד"ר בירם לא הועילה. גם אני השתדלתי להשיג את הנייר הדרוש להוצאת העתון, אבל לא הצלחתי. אבל משהו כנראה לא בסדר בחלוקת הנייר. ואנו צריכים לברר האמנם דרושים לנו 80 עתונים בארץ הזו? האם נחוצה לנו בארץ עתונות לוועזית כל-כל מסונפת וכל-כך מרובה? ונניח שיש עולים אשר נחוץ להם עתון בשפתם על-מנת שידעו מה מתרחש בארץ הזאת ומה מתרחש בעולם - אבל האם צריך להרבות כל-כך בעתונות כזאת? האם אי-אפשר למצוא דרך אחרת כדי להקנות לעולים את הידיעות הדרושות. אני חושב שכדאי לנו לקבל החלטה שצריך למצמם את מספר העתונים, ובעיקר אני מחכוון לעתונות הלועזית.

גם אני סבור שיש צורך להזמין לישיבתנו את שר האספקה והקיצוב ולשמוע מה הן הצעותיו. אגב, אני סבור שבחירות אפשר גם כן לנהל בפחות נייר ממה שמוצא אצלנו.

ת. טובי:
אני מציע לא לקבל החלטות בענין העתונות, לפני שנשמע אינפורמציה מדוייקת יותר, ממה שמסר לנו מר קלינוב בסקירתו האחרונה.

א. חושי:
אני מציע להזמין לישיבה הבאה את באי-כח העתונות העברית.

היו"ר ז. וורהפטיג:
ענין זה של צמצום העתונות, שרצו להוציא לפועל בשנה שעברה בוטל, לא בגלל דרישת העתונות, אלא בגלל סיבה פוליטית. אני חושב שנכון יהיה אם נזמין גם את באי-כח העתונות בקשר עם דיון זה.

א. שמשל:
אני הייתי מציע להזמין גם את באי-כח הוצאות הספרים הגדולות.

היו"ר ז. וורהפטיג:
אני מציע (א) כי נקבל ממשרד הפנים, בכתב או בעל-פה, מלואים לסקירתו של מר קלינוב. העתק ממכתבו של מר פרבר (המו"ל של העתון הגרמני) נמציא למשרד הפנים.

(ב) לישיבה הבאה של ועדת הפנים להזמין את באי-כח העתונות העברית (החאגדות העתונאים), וכך לבקש את ד"ר יוסף להשתתף בישיבה זו.

א. חושי:
העתונות איננה דבר קל ערך. זהו מכשיר רציני מאד בידי הצבור וגם בידי הכנסת וחשוב מאד שנזמין את באי-כח העתונות על-מנת שישמיעו את טענותיהם. אני מציע להסתפק בהזמנת-איגוד העתונאים.

ת. טובי:
אני מציע שנזמין את באי-כח העתונות היומיים.

א. שפטל:
אני מציע שיזמינו גם את באי-כח הוצאות הספרים כדי לשמוע את טענותיהם, וכדי שלא יצטרכו לקנות נייר בשוק השחור.

א. פראי:
אנין הספרים אינו צריך לזרז שיין לנו.

היו"ר ז. וורהפטיג:
נדמה לי שאפשר לסכם את החלטותינו:

- (א) להזמין את באי-כח אגוד העתונאים.
- (ב) להזמין את שר האספקה והקיצוב ד"ר יוסף.

כאשר שר האספקה והקיצוב יהיה נוכח בישיבתנו, נוכל להציג לו שאלות גם בענין הספרים.

מר קיסילוב:
ממשרד הפנים.
אין לשכוח שיש לנו תקלה רצינית בענין החוק לעתונות. חוק העתונות הקיים הוא לקונ' מאד, והוא יכל לעמוד לנו לרועץ ביחס לצמצומים.

היו"ר ז. וורהפטיג:
אנו נעבור עתה לדיון על סקירת שר הפנים.

נדמה לי שבענין הבעיות המו-ניציפליות עדיין לא הגענו לדיון ממצה בענין היחס שבין התאים המוניציפליים, לבין השלטון המרכזי. כדאי שנעביר דיון כזה על מקומם של התאים המוניציפליים במדינת ישראל. הבעיה הזאת אצלנו היא היום חריפה, מכיון שהמדינה שלנו היא קטנה והשלטון המרכזי מגיע לכל מקום ומקום. המרחקים הגיאוגרפיים הם קטנים ועוד לא נמצא קו מבדיל חותך בין השלטון המרכזי לבין התאים המוניציפליים.

אני סבור שלחיים המוניציפליים יש ערך רב, כי אצא הם עוזרים להביא לידי ביטוי את ההווי המסויים של כל מקום ומקום. כי אם זה ענין של חלוקה אדמיניסטרטיבית גרידא - אזי לדעתי אפשר לבטל בכלל את הענין של שלטון מקומי והיינו מחלקים את הארץ ל-4 עד 5 תאים מוניציפליים: איזור תל-אביב, איזור חיפה, איזור ירושלים, וכו' כי אנו חיים במצב ש"מגיע בית בבית". אין להתחשב בחלוקה אדמיניסטרטיבית גרידא אלא בהווי המיוחד של כל מקום ומקום, אחרת אין לשלטון המקומי כל ערך. מגמת השלטון המקומי היא להוציא מכל מקום ומקום את הכוחות הצבוריים הטמונים בו. אני יודע שבארצות-הברית למשל יש גם תא מוניציפלי המונה 42 תושבים. בארצות הברית ישנם 165 אלף תאים מוניציפליים - ולפי מספר האוכלוסיה, הני באופן יחסי מספר התאים המוניציפליים שם הוא הרבה יותר גדול מאשר אצלנו, אף-על-פי שזוהי מדינה כל-כך גדולה. מטרת החלוקה המוניציפלית היא להוציא את האנגליה הטמונה בתושבי המקום, ולא להחניקה. אצלנו למשל

הציעו שנים מחברי הכנסת, כי הכנסת תחליט על איחוד של שלשה תאים מוניציפליים: בני-ברק, גבעתיים, ורמת-גן. אם הסיפוח נעשה מרצון התושבים - אזי אני תומך בגישה הזאת, אבל אם התושבים מסרבים לעשות זאת, הריני מתנגד לכך, כי לכן מקום ומקום ישנה התפתחות מטויימת, ואינני מעונין בזה שיהיה לחץ מגבוה על רצון התושבים. כל מקום קשור בתנאים מיוחדים ובהווי חיים מיוחד. וכל עוד התושבים רוצים לחיות בתא מוניציפלי נפרד - אין להחניק את הרצון הזה, ואין להתחשב בחלוקה אדמיניסטרטיבית גרידא. ולכן אני סבור שכל הבקרת שנשמעה כאן ביהוס לסיפוחים, איננה מוצדקת, כי אני שומע שבכלל מספר המקומות שטופחו לא היה רב כל-כך, ואם הייתה מחלוקת בענין הסיפוח - הרי היה זה בפתח-תקוה ובראשון-לציון. ואני יוצא מתוך הנחה, שכל עוד התושבים אינם מתנגדים לסיפוח - אפשר לבצע אותו, אבל אם התושבים מתנגדים לסיפוח - אין לכפות זאת עליהם.

אולם מאידך, אני סבור שאם נעשה כבר סיפוח, אזי יש לתת זכות בחירה גם לתושבים הנספחים. כי לא יתכן שאנשים אלה אשר סופחו למקום חדש, יצטרכו לחכות 4 שנים עד לבחירות הבאות על-מנת שיוכלו להשתתף בבחירות. אם בוצע סיפוח - יש לתת מיד זכות בחירה לכל התושבים. אם מחליטים שלא לספח, אזי יש לתת למקום סטטוס מוניציפלי נפרד.

י. גורי: אתה מכיר את שכונת נוה-עוז ע"י פתח-תקוה, האם אתה סבור שיתנו להם סטטוס מוניציפלי נפרד?

ז. וורהפטיג: אני רוצה להיות אבסטרקטי בענין זה, כלומר: לתת לכל מקום ומקום סטטוס מוניציפלי נפרד. אם ישנם מקומות שיש הכרח לעשות סיפוח, ייעשה ברור בין שתי המועצות ויחליטו על הדבר.

א. חושי: ומה הדין אם שתי המועצות מסכימות להתאחד, ויש רק גוף שלישי המתנגד לכך, בגלל נימוקים של תיכנון וכו'.

ז. וורהפטיג: העיקרון שלי הוא שבדרך כלל צריך להתחשב ברצון התושבים. השלטון המרכזי יכול במקרים יוצאים מן הכלל לדחות או לעכב, או אפילו במקרים יוצאים מן הכלל לכפות על מועצה זו או אחרת. אבל זה רק במקרים יוצאים מן הכלל.

אני מתנגד בעיקר לסיפוחים הנעשים ערב בחירות, כי אז מתפרש כל סיפוח כצעד לקראת הבחירות, וזה יוצר "גלמנדרינג" שלפני תקופת הבחירות. ולא איכפת לי אם שייכון ממזרח ע"י ראשון לציון תהיה מועצה נפרדת במשך כמה שנים, ואחר-כך אם שתי המועצות תחלסנה על סיפוח - הסיפוח יבוצע. אבל אם יחליטו עכשיו לבצע את סיפוח שייכון המזרח - אזי לש לתת לתושבים האלה זכות בחירה ולהשתתף בבחירות הקרובות.

אם המדובר הוא בשכונות עוליים שאינם יכולים לקיים בעצמם שלטון מוניציפלי, אז לדעתי יש לספח.

ובענין המוניציפליזציה בארץ: ברצוני להדגיש² כי אני שבע-רצון מהתהליך הזה של מוניציפליזציה שנעשה ע"י משרד הפנים במשך השנה האחרונה, אשר הביא לידי כך שכמעט כל הארץ נמצאת ברשת מוניציפלית מחוץ לאותם המקומות הנתונים עדיין תחת ממשל צבאי. עם ביטול הממשל הצבאי יכנסו בודאי גם מקומות אלה לרשת המוניציפלית.

אולם יחד עם זאת יש לי ספקות ביהוס לגודל התאים המוניציפליים. אני נגד תאים מוניציפליים גדולים. התאים המוניציפליים שלנו צריכים להיות יותר קטנים מאשר בארצות גדולות, תאים מוניציפליים גדולים אינם יעילים. המועצות-האיזוריות-זהו חידוש אצלנו ויש לברך על כך. אבל אני סבור שהמועצות האיזוריות שלנו הן גדולות מדי. הן כוללות כ-10 ישובים - ואני סבור שזהו שטח רחב למדי. הייתי ממליץ לשר הפנים להגדיל את מספר המועצות האיזוריות, ולא איכפת לי אם בכל מועצה איזורית יהיו רק 4-5 ישובים. מהרצאתו של מר הרטגלאס הביננתי, כי הוא הולך בכיוון זה שכל ישוב ושוב יהיה גוף מוניציפלי נפרד.

כן ברצוני לציין, כי אני תמהן שעדיין אין לנו חוק אזרחות. ואני פונה לשר הפנים, כי ילחץ על כך שחוק האזרחות יוצא

בהקדם האפשרי. אני חושב שהדבר הוא בלתי נורמלי, ששנתיים לאחר קום המדינה אנו חיים עדיין בלי חוק אזרחות. על ועדת הפנים להחליט להאיץ בממשלה לקבל את חוק האזרחות. חוסר חוק כזה גורם לנו קשיים מרובים גם בשטח הצבורי וגם בשטח המסחרי, וגם בענין קשרים עם חו"ל.

היו"ר ב. מינץ:

אני מבקש את שר הפנים, אם אפשר, שחברי ועדת הפנים יקבלו את הצעת חוק האזרחות עוד לפני

שהצעה תובא לכנסת.

ז. וורהפטיג:

ענין המנהל המחוזי:

אני חושב שזוהי בעיה בפני עצמה ואנו צריכים להקדיש לה דיון. בעית המנהל המחוזי - זוהי פרשה מיוחדת. לדעתי איננו מנצלים די את הכלי הזה ואיננו ממלאים אותו תוכן, מבחינת חסכון ויעילות גם באדמיניסטרציה המרכזית. לדעתי המנהל המחוזי צריך היה לייצג את הממשלה בכל מקום ומקום, ואז יהיה גם ערך למנהל המחוזי.

אני חושב שמשרד הפנים צריך לטפל לא רק במוניציפליזציה, אלא גם לעזור לביצוע כל הבעיות המוניציפליות. וכאן יש לי טענות. משרד הפנים צריך להיות שותף לדאגה לחנוך בכל מקום ומקום. משרד הפנים חייב להתקשר עם משרד החינוך להסדר כל בעיות החנוך בכל מקום.

א. חושי: וגם לכך שהעיריות תמלאנה את החלטות הממשלה.

ז. וורהפטיג:

אני רוצה לשמוע באיזו מידה היה משרד הפנים שותף לביצוע חוק החנוך, ואם גם דאג לכך שלכל ילד יובטחו תנאי לימוד שונים. אני שומע למשל, כי במקום אחד יש בית ספר ל-30 ילד, המשתכן בארמון, ובית ספר אחר הכולל 300 ילד, נאלץ להתקיים באיזו חורבה. הייתי רוצה לדעת, איפא, באיזו מידה משתף את עצמו משרד הפנים בביצוע החוק הזה.

מ. שפירא - שר הפנים:

לאחר שורה של פניות בלתי פוסקות למשרד החנוך, במשך 4-5 חדשים, הרי רק שלשום נתקבלה תשובה ממשרד החנוך שהם מוכנים להקים את הועדה המשותפת לצרכי ביצוע החוק - ועדה משותפת של משרד הפנים ומשרד החנוך.

ז. וורהפטיג:

הייתי יכול להזכיר עשרות שמות של מקומות בהם יש קיפוח לגבי סוג מסויים של תלמידים, אבל אזכיר רק שנים שלשה שמות: בבית-שאן ישנם שני בתי-ספר. האחד משתכן בארמון, השני בבית כנסת רעוע. בטירה, למשל, קבלו כבר בית, והכניסו תיקונים, אבל לאחר שכל זה נעשה הודיעו שהבית דרוש למשהו * אחר ובית הספר מתגלגל ממקום למקום.

י. גורי:

היית אם כן צריך להזכיר עוד משהו, והוא: כי לגבי מר אוסטושינסקי מפל"מ את החוק ב"ש וב"ש ואל תעשה".

מ. שפירא - שר הפנים:

אני רוצה לקבוע, נוסף למה שאמרתי בכנסת, כי בראשון-לציון אתם פועלים בניגוד לחוק (למר גורי). אני חקרת את הפרשה. לפי החוק מותר להקים בית-ספר זרמי אם יש 30 תלמידים. ובשבת-ציון יש רק 18 ילדים, ובכדי שבכל זאת יקימו בית ספר, אתם מביאים תלמידים משיכון המזרח. אגב, בשיכון המזרח יש בית ספר של זרם העובדים. אולם בכל זאת אתם מעבירים תלמידים משם. אתם אינכם יכולים לעקוף את החוק בצורה זו. מה הייתם אומרים לו מר רוקה היה מביא לותלמידים מפתח-תקוה לבית הספר הכללי

בדקתי את הדברים האלה היטב, אבל לא רציתי לומר אותם בפירוש מעל במת הכנסת. אבל אם אתה טוען, ואולי אתה חושב למה לא להעביר את החוק, כי משרד הפנים מפר את החוק, יותר נכון - לטעון בפני

כי הוא עוזר להפרת החוק, הרי אני אומר לך, מי שעושה את המלאכה הזו בראשון-לציון - הוא מפר את החוק. בועדת החנוך של הכנסת תמצא בכתב את כל הפרטים הללו.

ז. וורהפטיג:

בסקירת משרד הפנים חסרה לי האינפורמציה אם משרד הפנים מפקח על התקציבים של הרשויות המקומיות. וכן ברצוני לדעת על השרותים הדתיים במקומות שונים. הייתי רוצה לדעת מה הם היחסים שבין המועצה המקומית לבין המועצה הדתית ומה הם היחסים שבין משרד הפנים לבין משרד הדתות.

ת. טובי:

ברצוני לעמוד קודם כל על בעיית הסיפוחים. בדרך כלל אנו מתנגדים לזה שמספחים איזורים שלמים, שהיו יכולים לקיים את עצמם. לי ברור שיש כאן ענין יש הבטחת השרותים לתושבים, אבל אם התושבים אינם רוצים להספח למועצה אחרת - אזי יש להתחשב ברצון התושבים, ויש למצוא דרך להבטחת השרותים המוניציפליים. באיזור חיפה למשל, ישנם כמה סיפוחים שנעשו רק מתוך האינטרס של הבטחת השרותים, אולם ישנם כאלה שאינם רוצים להיספח ויש להבטיח שרותים עצמיים לתושבים, או ישנם איזורים שלא רוצים לספח. צריך למצוא דרך, שגם אם לא מספחים, יש אפשרות להבטיח את אספקת השרותים החיוניים לתושבים.

א. חושי:

בחיפה יש תכנית למועצות משנה.

ת. טובי:

אני תומך בהצעתו של חבר הכנסת וורהפטיג, שאיזור שסיפחו אותו למועצה אחרת, יש לתת לתושבים החדשים זכות בחירה במקום. ויש צורך לדאוג לכך כי גם בחוק הדבר יתוקן.

בענין המוניציפליזציה בארץ: עוד אעמוד על ענין המשלח הצבאי לחוד, אבל ברצוני לעמוד עתה במיוחד על ענין הקמת הועדים המקומיים, בעיקר בכפרים הנטושים בהם מרוכזים עולים חדשים. עד עכשיו נהוג היה שממנים ועד אשר נהל את הענינים במקום. אבל עד כמה שידוע לי ברוב המקומות לא מלאו האנשים את תפקידם, ואנשי המקום לא יכלו בשום אופן להכריח את האנשים האלה, אשר מונו, למלא את חובתם. היו הרבה שרותים חיוניים שלא סופקו במקום. נקח למשל את טירה ואת החוסה ששם בעיות הנקיון הן חמורות, ובעיקר חמורה היא בעיית המים. אנשים אלה אינם יודעים למי לפנות, לאחר שהאנשים אשר מונו לועד המקום אינם מטפלים בבעיות האלה. הם פנו לממונה על האיזור, אולם הוא טען שהוא איננו מטפל בזה; פנו לעיריית חיפה - וגם היא עוד לא נענתה. אני חושב שמשרד הפנים צריך לדאוג למקומות אלה, ובעיקר חשוב שלאנשים אלה תהיה כתובת שידעו לאן לפנות, כי הם אינם יודעים מה אחראי בעד הצרכים שלהם.

אני מציע, איפוא, למשרד הפנים שיגש במהירות לסדור בחירות לועדים המקומיים האלה. אני יודע שבטירה, הישיבות נדחו כבר פעמים אחדות. ויש הכרח לקיים את הישיבות לעתים קרובות, באם רוצים באמת לדאוג לעניני המקום.

ברצוני לעמוד גם על בעיית המוניציפליזציה בערים הערביות, אותן הערים הנמצאות תחת משל צבאי. ברור לכולם מה היו המגמות של המשלה הבריטית-המנדטורית, כשהיא היתה באה להקים מועצה מוניציפלית וממנה את אנשי המועצה. המגמה הזאת התבטאה לא רק לגבי התושבים הערביים, אלא לגבי כל התושבים בארץ. המשלה המנדטורית היתה בעצם נגד התפתחות השלטון העצמי בכל מקום ומקום. בכל כפר ובכל איזור היה ניחן השלטון בידי מוכתר, ושלטון המוכתר לא דאג כלל לפתח את האיניציאטיבה של התושבים לשרת את עצמם ולפתח את השרותים שלהם. ולכן לדעתי, יש לתת עכשיו לתושבים האלה את ההרגשה שהמדיניות הזו כלפיהם חלפה, וכי ממשלת ישראל לא תמשיך בשיטה הזאת.

אני מתפלא על הדברים שנאמרו כאן ביחס למשפחות ולמריבות שבין המשפחות הערביות. זה היה אינטרס של השלטון המנדטורי נגד התפתחות השלטון העצמי, וזו היתה הסבה לסכסוכים שבין המשפחות. אינני חושב שגם עכשיו צריכה הממשלה להשתמש בנימוק זה, או שהיא צריכה להתערב בענינים אלה. אין להשתמש בנימוק של סכסוכים בין המשפחות הערביות במקום, כדי למנוע שלטון מוניציפלי מאותו מקום. להיפך, יש לתת לתושבים אפשרות לפתח את השלטון העצמי שלהם ולקיים אותו. אני יודע שבזמן האחרון פנו כמה כפרים ערביים (כפרים שיש להם אלפיים עד ארבעת אלפים נפש) לממשלה, על-מנת שהיא תרשה להם לקיים שלטון עצמי - אבל בשום אופן לא הרשו להם זאת. השלטונות מסתמכים רק על המוכתארים לשעבר, בו בזמן שאלה הם אנשים שאינם מייצגים את האינטרסים של תושבי המקום, ואלה הם גם אנשים שאין להם כל דאגה לצבור ולעניני הצבור, אלא רק לענינים פרטיים ול"ביזנס". כן הדבר בכפר ראמה, בעכו. אגב, אינני יודע מדוע המושל הצבאי תומך דוקא באנשים האלה. בעכו למשל ישנם שני אנשים: אחמוד עבדול, ואיבדיל שנתברו אחר-כך שהם גנבו וכוש רב מהרכוש הנטוש שאינו שייך להם וכבר הועמדו למשפט בעוון זה כי היו האשמות ברורות נגדם - ודוקא אנשים אלה מונו לעמוד בראש הרשות המקומית. צריך לסגת מן השטה הזאת אשר ממנה אנשים נ-גד רצון התושבים, ואנשים שאינם מייצגים את התושבים. ויש לתת אפשרות לתושבים לפתח את השלטון העצמי שלהם.

בענין שפרעם ברצוני להעיר כמה הערות: אינני יודע מדוע שר הפנים לא הזכיר את שפרעם, בסקירתו, בתור עיריה. בזמן המנדט היתה שפרעם עיריה. אמנם כמה מחברי העיריה אינם נמצאים עכשיו בארץ, אבל אין זאת אומרת ששפרעם אינה עיריה. אם 55 לא היתה אפשרות לערוך בחירות בשפרעם אחרי גירוש אנשי קאקג'י, הרי אין זאת אומרת ששפרעם איננה עיריה. משרד הפנים צריך להכיר בכך ששפרעם היא עיריה, וכן צריך לדאוג לכך שאנשי שפרעם יבחרו במועצה חדשה.

ובענין נצרת: בזמן הדיונים על הבחירות, בוועדת הפנים, חלקתי על כך שאין מקיימים בחירות גם באיזורי הממשל הצבאי, ובמיוחד בנצרת. ידוע הדבר שהמועצה הקיימת של נצרת איננה מייצגת את התושבים. הם נבחרו בשעתו אולי ע"י 400 או 500 בוחרים. המועצה הקיימת איננה ממלאה את תפקידה והיא גם איננה מסוגלת למלא את תפקידה. אלה הם אנשים שאינם מייצגים את האינטרסים של התושבים וגם אינם מסוגלים לזאת. הם דואגים לעניניהם הפרטיים בלבד. יש הכרח, איפא, וזה גם ברור, שיש לפזר את המועצה הקיימת ולבחור במועצה חדשה אשר תייצג את האינטרסים של התושבים. אני בטוח שחברי הועדה יבינו, שאין שום סיבה מספקת שלא לתת לאנשי נצרת אפשרות לבחור את המועצה שלהם. אם ניתנה להם זכות לבחור להשתתף בבחירות לכנסת, מדוע לא יתנו להם זכות לבחור במועצה חדשה אשר תייצג את האינטרסים של העיר. אינני יכול להבין איזה סבות בטחון אינן מאפשרות לאנשי נצרת לבחור במועצה חדשה. אני חושב שהממשלה צריכה להחליט עכשיו על קיום בחירות חדשות בנצרת, כי זהו גם האינטרס של תושבי נצרת.

שמעתי כי בישיבה האחרונה של ועדת הפנים נבחרה ועדת משנה ביחס לתקציבי העיריות ושיטת המסים בעיריות. ברצוני להעיר רק הערה ביחס לשיטת המסים. אני סבור שנכון הוא לבנות את שיטת המסים על בסיס של חדר, וכן רצוי שהשיטה תהיה אחידה בכל הרשויות המקומיות. נוסף על כך יש להתחשב גם בהכנסות של הדיירים.

היו"ר ב. מינץ: על שיטת המסים יהיה לנו דיון מיוחד.

י. בן-צבי: בנוגע למוניציפליזציה ולסיפוחים יש לי להוסיף כמה הערות למה שנאמר כאן. בענין הסיפוחים צריכה להיות עמדה ברורה של משרד הפנים וצריך גם להיות כיוון הן ביחס למוניציפליזציה והן ביחס לסיפוחים. והכוון הזה צריך להיות מבוסס על שני עקרונות: (א) מבחינת התועלת למדינה (ב) מבחינת התועלת לקליטה.

בענין הסיפוח צריך להיות כיוון והדרכה, וכן הדבר ביחס למוניציפליזציה. אולם כאשר באים לעשות מוניציפליזציה, יש להקדיש תשומת לב רבה לחלוקת האזור, לצפיפות התושבים. במקומות הצפופים ~~לחלק אותם~~ לחלק אותם לאזורים קטנים יותר, על-מנת שאפשר יהיה לנהל את המקומות הללו באופן יעיל יותר, לעומת זאת ישנם מקומות מרוחקים ודלילים ששם יש צורך להרחיב את שטח האיזור, כדי לכלול את כל התושבים. וברור שלכל מקום ומקום ישנן בעיות משלו, וצריך להיות קו מדריך ומכוון מצד משרד הפנים כדי לתאם את כל הפעולות האלה עם האינטרסים של המדינה ושל קליטת עליה.

אני ~~צריך~~ דוקא בעד רב-גוניות. אני יודע כי בעיר ישנם כל מיני אלמנטים מכל מיני ארצות ותרבויות ובכל-זאת הפכו אלה ליחידה אחת, בעלת אינטרסים מוניציפליים שווים לכל התושבים. אינני חושב שהחד-גוניות היא טובה, בפרט בארץ של קליטת עליה, ואינני רואה כל רע ב זה אם יש כל מיני אלמנטים ברשות המקומית, ואם יש צורך של ~~אלגמ~~ אלמנטים שונים ברשות מקומית אחת. אמנם צריך להוחדש גם ברצון התושבים, אבל צריכה להיות גם הדרכה וארגון טריטוריאלי. ואין כל רע בזה אם כל מיני תרבויות ואידיאולוגיות מורכבות באזור מוניציפלי אחד.

בענין הישובים הערביים: יש לחנך את הישובים הערבים לארגון מוניציפלי בפרט בכל אותם המקומות שממלת המנדט הזניחה אותם. אבל עדיין אין שלום בארץ, ומשום כך יש עוד הכרח לקיים ממשל צבאי באיזורים מסויימים, וכל עוד לא יהיה שלום, אזי אני מבין שהשלטון הצבאי מוכרח עוד להתקיים, ואין זה מסמכותנו לבדוק עתה אם השלטון הצבאי הוא טוב או רע. ואין שיכוח בין הבחירות לכנסת לבין המחירות לרשויות המקומיות. אמנם נכון הוא שכל התושבים הערביים השתתפו בבחירות לכנסת. אבל זהו אורגן שנבחר אחת ל-4 שנים ונמצא כאן בירושלים. זהו מוסד של המדינה כולה. אם נתנו זכות בחירה לכל האזרחים הערבים בארץ כדי שיוכלו לשלוח את נציגיהם גם לאורגן הפרמננטי הזה, הרי אין זאת אומרת שהם יכולים כבר עכשיו לבחור בגוף מוניציפלי לאיזור מסויים, אם מפאת בטחון יש צורך להחזיק באותו איזור ממשל צבאי.

אינני יודע בדיוק באיזו מידה מתערב משרד הפנים בסכסוכי המשפחות, אבל ברור הוא שקיימים סכסוכים כאלה הנקראים "פסד", כלומד: הפסדים. וזה אינו מונח עברי אלא מונח ערבי.

אני תומך בהצעה בענין חוק האזרחות, וברצוני בהזדמנות זו להעיר לתשומת לב שר הפנים, כי דוקא בכנסת לא כל החברים הם בעלי שמות עבריים. ואני חושב שחברי הכנסת היו צריכים לשמש דוגמה בנדון זה. וכדאי לעמוד על כך גם בקשר לחוק ההתאזרחות.

היו"ר ב. מינץ: ברצוני למסור לחברי הועדה, כי בישיבה האחרונה של ועדת הפנים בחרנו חברים לוועדת המשנה המשותפת של ועדת הפנים וועדת גספים, ביחס לברור תביעות העיריות והמועצות המקומיות.

חברי ועדת הפנים הם: י. ספיר
מ. סנה
י. גורי
ב. מינץ

כן הודיע לי מר פנקס על אצבעה חברים מועדת הכספים, שנבחרו לוועדה זו, בהרכב דלקמן:

ד.צ. פנקס
אפרתי
י. רוקח
ד"ר י. בדר

א. חושי: אני מצטער לקבוע שעיריית חיפה אינה מיוצגת

זו הפעם השניה בוועדה משותפת מעין זו. אני מציע לצרף את ד. הכהן לוועדה המשותפת, אם אפשר בזכות מיעצת, על-מנת שהאינטרסים של חיפה לא יקופחו.

אני רוצה להעיר שהצעת י זאת בישיבה הקודמת.

י. גורי:

החלטה: חבר הכנסת ד. הכהן יצורף לוועדת המשותפת.

ד. הכהן:

אני רוצה לנגוע בפרשה הזאת, אבל יש לי משאלה לוועדה, וזוהי ענין חיוני ממדוגג ואשונה: בנית תקציבי העיריות. למעשה תקציב העיריות צריך היה להמסר כבר ב-1 באפריל, והדבר לא נעשה אם כי זה כרוך בענינים חיוניים ביותר. אני חושב שמשרד הפנים צריך לדאוג לכך שהדבר יתוקן. זהו תפקידו של משרד הפנים בסקסור המוניציפלי למצוא דרך להדרכה ותיאום של עבודת העיריות.

בהזדמנות זו ברצוני להעיר, שלדעתי צריכים שפיקוד להיות פקידים אשר מתמצאים יותר בבעיות המוניציפליות שלנו. למושלי המחוז, למשל, צריכה להיות הכנה מושלמת יותר, אי אפשר להנח את האדמיניסטרציה הזו בידי אנשים שאינם מומחים לכך. וזאת אנו למדנו מהנסיון שלנו בימי שלטון המנדט, כשמנהלי המחוז היו אמנם אנשים די משכילים, אבל אי-אפשר לומר שהיתה להם מומחיות מיוחדת בעניני ניהול מחוזות. אם נקה למשל את מושל מחוז חיפה שניהל את עניני המחוז, לא מתוך ראייה אובייקטיבית לטובת המקום, אלא מתוך ראייה אישית, ונוסף לזה קתולית, ומשום שהוא היה קתולי, היו לו אינטרסים מיוחדים בכרמל-הצרפתי וכו'. ומתוך נסיוננו אנו יודעים עד כמה היו חסרים אנשים בעלי מקצוע באדמיניסטרציה הבריטית. וכאשר בא גרייבס, והקים מחלקה מיוחדת, הרי עם כל היחס שלנו לאנגלים, הערכנו את עבודתו ואת אעבודת פקידיו, כאנשים בעלי מקצוע.

אני סבור גם, שאם יש חוק במדינה, צריך שמשרד הפנים יעזור לרשות המקומית לבצע את החוק. אסוףחלט במדינה על חנוך לפי זרמים, צריכות הרשויות המקומיות לבצע אותו, ולא יתכן שעירית תל-אביב לא תבצע אותו. אני מתנגד לכך שעיריה או מועצה תודענה שהן אינן מכירות בחוק. הוא הדין לגבי תל-אביב, וגם לגבי מועצת תל-מונד. לא יתכן שמועצת תל-מונד תכריז שהיא אינה מכירה בחוק. וכן הדבר הוא ביחס לסכטוכים בקשר למועצה הדתית.

אשר לעניני הסדר החנוך, הרי אני חושב שאפשר לבצע את החוק הזה מבלי לבזבז כספים. אני רוצה לומר, שעבור 18 ילד יפתחו בית ספר מיוחד. להיפך, במקרה שבמקום אחד ישנם פחות מדי תלמידים לשם פתיחת בית ספר זרמי - צריכה העיריה להעמיד לרשות הילדים אוטובוס מיוחד ולהסיעם לאיזור שני של העיר, כדי שיוכלו ללמוד בבית הספר הרצוי להם. העמדת אוטובוסים לרשות הילדים תעלה בהרבה פחות מזה אשר פתיחת בית ספר מיוחד. אני רוצה חושב שבאמצעים העומדים לרשותנו אנו יכולים להרשות לעצמנו פתיחת בית ספר מיוחד למספר כה-קטן של תלמידים.

ואשר לענין הסיפוחים: מר וורהפטיג תמך ברעיון של מועצות מקומיות קטנות, כדי שלכל מועצה מקומית אפשר יהיה להבליט את הצביון המיוחד שלה, והביא ראייה, כי בארצות-הברית ישנן רשויות מקומיות של 40 נפש בלבד. אני חולק על הדוגמה הזאת שהיא מר וורהפטיג, כי אותו ישוב בן 40 נפש באמריקה יכול להמצא במרחק עצום, כי אין להשוות את המרחקים בארצנו למרחקים שבארצות-הברית. אבל לעומת זאת, אם יש מועצה שאינה רוצה להספח למקום אחר - אין

לכפות עליה זאת, אם זו קרית-מוצקין או קרית-חיים.

לשם שיפור שיטת המסים יש להרחיב גם את איזור שיפוטן של המועצות, כי מדוע זה בית-חרשת "וולקן" אינו משלם מסים, בו בזמן שביית-החרשת "שמך" למשל, משלם אלפיים ל"י.

לאותן המועצות המקומיות אשר יכולות לקיים בעצמן את השרותים שלהן, יש לאפשר להשאר במסגרת של שלטון מקומי, באם הן רוצות בכך. אבל שונה הדבר לגבי מקומות שאינם יכולים לספק לעצמם את השרותים החיוניים. ואלה הם מקומות כגון: חווסה או תל-חנן. את המקומות האלה צריך היה לספק לעיריה. אינני יודע משום מה יש התנגדות לכך, הרי המקומות האלה אינם יכולים בשום פנים לספק לעצמם מים, לבנות רשת ביוב ועוד ועוד, בלי עזרתה של עיריית חיפה.

מ. שפירא - שר הפנים: ידוע לך בודאי שאגף התיכנון של הממשלה מתנגד לכך.

ד. הכהן: אינני יודע מה עדיף ~~ל~~אמה - אגף התיכנון או המחלקה לבנין ערים. אבל דבר אחר ברור, אותם המקומות אשר זקוקים לשרותה של העיר הסמוכה, ואינם מסוגלים לעשות זאת בעצמם - צריכים להספח לעיר. מדוע זה ישבו משפחות בחווסה המשתכרות יפה למחיתם, נהנים משרותיה של עיריית חיפה, ובכל זאת הם פטורים ממסים. אנשים אלה נהנים מכל השרותים הסוציאליים של העיריה ובכל זאת אינם משלמים מסים. לדעתי אלה הם רק טפילים. ורק התיכנון הלקוי אשם בכך. כי לכל הדעות צריך היה לאחד את תל-חנן או חווסה עם עיריית חיפה. אין להפריד ביניהם, בעיקר לאחר שהם נהנים משרותיה של חיפה.

אנו הקמנו בחיפה מוסד הנקרא בשם "אולפן". מתפקידו של המוסד הזה ללמד ולהכשיר את האנשים בעלי ההשכלה מביין העולים החדשים, לתנאי העבודה בארץ. בעיקר יש להקנות להם את הלשון העברית. יש ביניהם רופאים, עורכי-דין ופקידים. רובם גרים בחווסה או בתל-חנן. לאחר תקופה קצרה אני מקוה שהם יוכלו להקלט בעבודה, במשרדים ובמקצועות חפשיים אחרים. אני סבור שלאחר שהאנשים האלה יהפכו לכוח פרודוקטיבי, יש להכניס גם אותם למסגרת החיים שלנו ולהטיל גם עליהם מסים, ושלא יהיו מחוץ למסגרת.

אני יכול להביין שכל מקום ומקום רוצה לחיות לפי הצביון שלו. 99% מאנשי קרית-חיים למשל, אינם מסכימים לפתיחת חנויות פרטיות במקום. או אנשי שכונה אחרת אינם מסכימים לנסיעת מכוניות בשבת - ואחרים להיפך. במקרים אלה טוב להקים מועצות משנה, כך שכל מועצה תוכל לחיות לפי צביונה היא, אבל השרותים החיוניים יהיו משותפים, כגון: ביוב, מים, שרותים סוציאליים, חנוך וכו'.

מ. שפירא - שר הפנים: אגף התיכנון של משרד ראש הממשלה בונה את חכניותיו בהתאם לאינטרסים של קליטת העליה. אגף התיכנון שייך למשרד ראש הממשלה, ואני בטוח שלשכת ראש-הממשלה נאמנה על חכניות הקליטה.

ד. הכהן: לחבר הכנסת טובי ברצוני להעיר, שאני מכיר את ~~אגף~~ האנשים אשר מוננו בחברי המועצה בעכו. אני עבדתי עם ערבים במועצת עיריית חיפה במשך 23 שנים, ואני יכול להעיד, שבדרך כלל הם אנשים נאורים ומועילים מבחינה צבורית. אני מכיר גם את האנשים אשר מוננו בעכו, ואינני חושב שהם חשודים על גניבות. בדרך כלל עכשיו מוננו כל אותם האנשים שהיו גם קודם חברי עיריות.

א. כהן: הייתי רוצה לשאול את שר הפנים, מה תהיה

המטרה העשית של הדיון הזה, וכיצד אתם מקבלים את הדברים ?

מ. שפירא - שר הפנים:
עכשיו מתקיים ויכוח כללי, ולאחר שהויכוח יסתיים, אני מניח שהועדה תסכם את דעתה, וכמובן שמשרד הפנים ישים לב להערות והמלצות הועדה.

י. גורלי:
היו לי כמה חילופי דברים בענין ראשון-לציון, ושמעתי בענין זה גם את הערות של שר הפנים. לגופו של ענין לא הבינותרו מדבריו של שר הפנים בכנסת, כי תביעתה של ראשון-לציון היא בלתי חוקית.

אני מוכרח לציין כי אני תמה למה שאמר שר הפנים בישיבה זאת, וכך ממה שהודיע לי בכתב במשך הישיבה הזאת. אני יודע כי היה פסק-דין ע"י שופט בענין ראשון-לציון. כך היה ידוע לי משרד החינוך פנה לפני זמן אל משרד הפנים בענין הקמת הועדה המשותפת, ואני תמה לשמוע משר הפנים שועדה כזו טרם הוקמה.

הישיבה ננעלה בשעה 11.00

=====